

6. Лист Міністерства праці на соціальної політики від 13.08.2009 р. № 9260/0/14-09/13[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/FIN49480.html.

7. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11 липня 2002 року № 93 - IV // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 40. - Ст. 290.

8. Закон України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 року № 2790 - XII // Відомості Верховної Ради України. - № 3. - Ст. 17.

9. Ухвала Конституційного Суду України від 30 травня 2007 року № 25-у/2007 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v025u710-07#Text>

УДК 346.2

Куцовол К. В.,

студентка Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРАЦІВНИКА ЯК СУБ'ЄКТАВ СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

У статті проаналізовано особливості правового статусу працівника в сфері охорони праці. Надано характеристику його змісту, виділено основні елементи правового статусу працівника, визначено, що залежно від носія суб'єктивні права поділяються на індивідуальні і колективні.

Ключові слова: *права працівників, охорона праці, індивідуальні та колективні форми прав, працівник.*

The article analyzes the features of the legal status of the employee in the field of labor protection. The characteristic of its maintenance is given, the basic elements of the legal status of the worker are allocated, it is defined that depending on the carrier subjective rights are divided into individual and collective.

Key words: *workers' rights, labor protection, individual and collective forms of rights, employee.*

Держава може вважатися правовою тільки тоді, коли вона встановлює основні гарантії забезпечення прав та свобод громадян, зокрема це стосується і сфери правового регулювання охорони праці працівників. Завдяки даним гарантіям декларуються існування трудових відносин, які створюють для працівника безпечні та нешкідливі умови праці, що є запорукою ефективної реалізації робочого процесу. Враховуючи важливість даного інституту та наявність проблем із реалізацією деяких його положень на практиці, варто розглянути дане питання детальніше.

Питанням визначення правової природи трудових прав працівника в окремих аспектах приділяли увагу такі вчені, як Б.К. Бегічев, В.С. Венедіктов, К.М. Гусов, В.В. Жернаков, С.О. Іванов, М.І. Іншин, І.Я. Кисельов, А.М. Куренной, В.В. Лазор, Л.І. Лазор, С.М. Прилипко, В.І. Прокопенко, О.І. Процевський, В.М. Скобелкин, О.В. Смирнов, Л.А. Сироватська, В.М. Толкунова, М.М. Феськов, Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишева, І.І. Шамшина, О.М. Ярошенко та ін.

В.В. Лазарева звертає увагу на те, що у широкому сенсі слова під правовим статусом суб'єкта охорони праці необхідно розуміти юридично закріплене становище вказаного суб'єкта в суспільстві, його права, обов'язки й відповідальність, установлені законодавством та гарантовані державою. У вузькому значенні категорія «правовий статус суб'єкта охорони праці» характеризує

обсяг прав і обов'язків, якими володіє суб'єкт охоронних правовідносин. Вони складають основний зміст, ядро правового статусу [1, с. 480]. Погоджуючись з тим, що права і обов'язки є важливими елементами правового статусу, І.І. Шамшина зазначає, що поняття структури правового статусу вказаного суб'єкта, яке наведено В.В. Лазаревою, є досить розмитим, нечітким [2, с. 57]. І.М. Якушев під правовим статусом суб'єкта трудового права, в тому числі суб'єкта охорони праці, розуміє систему невідчужуваних прав і обов'язків суб'єкта права, які обумовлюють зміст його поведінки та є передумовою вступу в правові відносини [3, с. 7]. Заслуговує на увагу також 80 позиція С.М. Прилипка та О.М. Ярошенка, які вважають, що правовий статус досліджуваного суб'єкта – це визнаний нормами трудового права стан суб'єкта права, який відображає його становище у взаєминах з іншими суб'єктами права [4, с. 109]. Тому констатація факту щодо неоднозначного формулювання правового статусу суб'єкта охорони праці вказаними науковцями, зважаючи на його зміст, є виправданим, оскільки не враховує всіх особливостей, притаманних вказаному специфічному суб'єкту трудового права. З огляду на вищезазначене, І.І. Шамшина влучно зазначає, що правовий статус суб'єктів трудового права, як і суб'єктів охорони праці, – це система закріплених у нормативно-правових актах та гарантованих державою прав, обов'язків і відповідальності, згідно з якими суб'єкт трудового права (в нашому випадку – охоронних правовідносин) координує свою поведінку у сфері суспільних відносин із застосуванням найманої праці [2, с. 57].

Виходячи із проаналізованого та вищевикладеного, варто зазначити, що для правильного розуміння правового статусу працівника як суб'єкта охорони праці необхідно виділити також його складові елементи. Зробити це достатньо складно, адже єдиної точки зору щодо структури правового статусу на сьогодні немає, проте, спираючись на думку більшості вчених, слід виділити такі його основні елементи: 1) трудову правосуб'єктність; 2) основні (статутні) трудові права й обов'язки; 3) юридичні гарантії (загальні й спеціальні); 4) передбачену законодавством відповідальність за порушення трудових прав і обов'язків. Слід зазначити, що правосуб'єктність працівника як суб'єкта охорони праці містить два компоненти: правоздатність і дієздатність. Так, правоздатність – це не сума прав і обов'язків, а лише визнана законом здатність особи мати певні права й обов'язки. Відповідно до ч. 2 ст. 25 Цивільного кодексу України вона виникає у момент її народження [5]. Саме з цим юридичним фактом законодавець пов'язує наділення фізичної особи можливістю бути носієм цивільних прав і обов'язків. Проте він не виключає, що з моменту народження особа отримує природні права не в повному обсязі. Такий момент пов'язується з досягненням особою певного віку (за загальним правилом, 18-річного віку, однак можливі варіанти при досягненні особою 16-річного віку) або з моменту настання іншого юридичного факту – певної дії, наприклад, укладення особою трудового договору [6, с. 64].

У науковій літературі залежно від носія суб'єктивні права поділяються на індивідуальні і колективні. До індивідуальних прав працівника можна віднести: право на працю; на укладання, зміну, розірвання трудового договору; право на здорові і безпечні умови праці; право на оплату праці; право на відпочинок та інші. Колективними слід визнати права працівників: об'єднання в професійні союзи; вирішення колективних трудових спорів і конфліктів у встановленому законом порядку; участь в управлінні підприємством та ін. Вважаємо, що відбиття цієї класифікації трудових прав працівника в законодавстві було б доцільним для правового регулювання правового статусу працівника в Україні [7, с. 508-509].

Змістом трудової правосуб'єктності працівника є його здатність до праці, яка невіддільна від людської особистості, а тому, може бути реалізована лише особисто працівником. В свою чергу, здатність до праці залежить від двох факторів: 1) фізичного і 2) розумового розвитку. Така здатність нормами трудового права визнається лише тоді, коли особа стає спроможною до систематичної і регламентованої нормами права праці, що вимагає відповідної фізичної і розумової під-готовки і, як правило, тісно пов'язаної з досягненням особою певного віку [8, с.102].

Враховуючи все вищевказане можна зробити висновок, що правовий статус працівника як суб'єкта в сфері охорони праці – це встановлене державою правове становище, яке включає в себе сукупність прав та обов'язків, а також відповідальність за їх невиконання. Саме тому законодавцем передбачені відповідні гарантії, які допомагають реалізовувати в повній мірі працівнику свою правосуб'єктність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лазарев В.В. Общая теория права и государства: учебник. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Юристъ, 2001. 520 с.
2. Шамшина І.І. Теоретичні підходи до визначення поняття правового статусу суб'єкта у сучасному трудовому праві. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3. С. 55-63.
3. Якушев І.М. Суб'єкти трудового права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Х., 2000. 19 с.
4. Трудове право: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В.В. Жернаков, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко та ін.; за ред. В.В. Жернакова. Х.: Право, 2012. 496 с.
5. Цивільний кодекс України: Закон України від № 435-IV Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 40-44. Ст. 356
6. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2-х т. / за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. 2-е вид., перероб. і доп. К.: Юрінком Інтер, 2006. 832 с
7. Котова Л.В. Основні трудові права працівника: правова природа та перспективи розвитку. *Форум права*. 2011 р. С.507-515
8. Бабаскін А. Ю. Трудове право України: Академ. курс : підручник / А. Ю. Бабаскін, Ю. В. Баранюк та ін. ; за заг. ред. Н. М. Хуторян. – К. : Вид-во А.С.К., 2004. – 608 с.